

פ"ו א ב מצות עשה לאבד וכו' וזכרון ישראל וכו' אצל כה"ל וכו' : עבודת כוכבים ומשמשים וכו'. (מכות כ"ב) פרק אלו הן הלוקין אוקימנא הא דמינא המבשל גדי באלב ואלכו לוקה חמש דהיינו בפסלו צעני אסרה ואלוהיה מולא ידבק בידך ח"ל רב אחא ברבי דרבא לרב אשי וילקי נמי משום ולא חביא תועבה אל בידך וא"כ שלוקה שם מצבי ליה הכי דנהנה מאסרה לוקה שמים מלא ידבק ולא חביא והוא הדין לנהנה מכל מילי דעבודת כוכבים :

ג בהמה שהקריבוה וכו' : מדאמרין בפרק חין מעמידין (דף ל"ז) המקדש בפרש עגלי עבודה כוכבים אינה מקודשת וכו"ל הוא לשאר דברים שהזכיר רבינו. ומ"ש שהקריבוה כולה נראה דהיינו לומר שאם הקריבוה לעבודה כוכבים ופירשו ואמרו חוץ מפרשה לא מעמימותיה לא קרינה וטלפיה ועורה אותם דברים ששיררו לא נאסרו :

לפיכך אם היה בעור סימן וכו' : משנה (שם כ"ט) אלו דברים של עבודה כוכבים אסורים ואיסורן איסור הגולה ומני זהדייהו עורות לבזבזין ומסיים בה רשב"ג לומר בזמן שהקדש שלו עגול אסור ומשך מותר כלומר לפי שאין דרכן לעשות לעבודה כוכבים משך ואסיקנא הלכא גמרא כרשב"ג :

מה

שנאמר כל עץ. *אלא כל האבסדראות והסבכות היוצאות מן הכותלים שהיו במקדש של אבן היו לא של עץ :

פרק שביעי

א מצות "עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשים וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו' . ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו. אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו. שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום

ד מה בין עבודה כוכבים וכו' : בפרק ר' ישמעאל (דף כ"א ל"ב) חק עבודה כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל משהיעבד ומיימי לה בגמרא מהני קרלי דמיימי לה רבינו : ומשמשי עבודה כוכבים וכו' . שם אבד האבדון בכלים שנתחמם בהם לעבודת כוכבים הכתוב מדבר הביאוס ולא נהממו בהם יכול יהו אסורין ח"ל אבד עבדו שם שאין אסורין עד שיעבדו מכאן עבודה כוכבים של עובד כוכבים אינה אסורה עד שהיעבד ושל ישראל אסורה מיד דברי ר' ישמעאל. ר"ע אומר חילוף הדברים עבודה כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד של ישראל משהיעבד ואמרין בגמרא דמשמשי עבודה כוכבים דעובד כוכבים לכ"ע אין אסורין עד שיעבדו דר"ע בעבודה כוכבים פליג אבד בכלים לא פליג. ומשמשי עבודה כוכבים של ישראל לר"ע דקי"ל כותיה אינם אסורים עד שהיעבד מקו"ד דהשתא הוא גושא לא מיתכרע עד שהיעבד משמשי מביעלי :

ה העושה וכו' : פ' לפני אידיהו (דף י"ט) מיתרל דרבי אלעזר ח"ר יוחנן ומשום שם דלשילו עשה לעובד כוכבים שכו מותר ומשום שהזכיר רבינו :

הלוקה גרוטאות וכו' : בפרק בחרל (דף ע"א) אמרין דמשיכה בעובד כוכבים קונה מחיבי הלוקה גרוטאות כלומר שברי

ההוא . בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהו ואי אתה מצווה לרדוף אחריהו בחוץ לארץ : ב' יעבודת כוכבים ומשמשים ותקדושת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שנים . אחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם : ג' בהמה שהקריבוה בולה לעבודת כוכבים אסורה בהנאה אפילו פרשה ועצמותיה וקרניה וטלפיה ועורה הכל אסור בהנאה . לפיכך אם היה בעור סימן שיוודע בו שזה העור תקדושת עבודה כוכבים הוא כגון שהיו עושים שקורעים קרע עגול כנגד הלב ומוציאין הלב הרי כל אותן העורות שהן כך אסורין בהנאה וכן כל כיוצא בזה : ד' מה בין עבודת כוכבים של עובד כוכבים לעבודת כוכבים של ישראל. עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה בהנאה מיד שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה לו אלוה . ושל ישראל אינה אסורה בהנאה עד שתעבד שנאמר ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר שהן עבודתה . ומשמשי עבודת כוכבים בין של עובד כוכבים בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים : ה' העושה עבודת כוכבים לאחרים אף על פי שהוא לוקה שכו מותר ואפילו עשה לעובד כוכבים שהיא אסורה מיד . מפני שאינה נאסרת עד שהתגרר ומכוש אחרון שגומרה אין בו שוה פרוטה . הלוקה גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם נתן

א כה"ג עשין טו : ב טור י"ד סי' קל"ט : ג טור י"ד סי' קמ"א :

לחם משנה

פ"ו ב עבודת כוכבים ומשמשים ותקדושת שלה וכו' : וכל הנהנה באחד מהאלו לוקה . וא"ל אחאי והא הוי לאו שכללות ואין לוקין עליו דהוי עבודת כוכבים ומשמשים ותקדושת שלה וכו' כמו מגפך ומשק (וי"ל) דמ"ל ענין עבודת כוכבים אחד ומגפך ומשק שאני כיון דלפניו משאר עבודות (ואפילו נמי) לענין עונש כדכתב הראב"ד ז"ל לעיל :

ג כגון שהיו עושים שקורעים וכו' : קשה אחאי לא הזכיר שיש עליו קורס דם כדאמרו בבביתא ועוד אחאי לא הזכיר דברי רב הונא שאמר לא שמו אלא שלל מלחו אבד מלחו אסור אימא מלחו העבירוהו ולא ידעתי טעם למה לא הזכירו :

ד עבודת כוכבים של וכו' : בפרק ר' ישמעאל (דף כ"א) מהלוקה ר' ישמעאל ור"ע דר"י סבר עבודה כוכבים של עובד כוכבים אינה אסורה עד שהיעבד ושל ישראל אסורה מיד ר"ע אומר חילוף הדברים עבודה כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל עד שהיעבד ואמרו שם ור"ע עבודה כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד מנה ליה אחר עולא אחר קרל פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה אלוה ואידך ההוא מצבי ליה לכדתי ר' יוסף מנין לעובד כוכבים שפסל אלוה שנאמר פסילי אלהיהם וכו' ואידך נפקא ליה דמשמאל דשמואל רמי כתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם וכתיב ולקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה ולקחת לך ור"ע אשכחן עבודה כוכבים של עובד כוכבים דאסור מיד דישאל עד שהיעבד מנה לן ח"ר יהודה וכו' ואידך נפקא ליה מדבר חסדא אחר רב דא"ר אחר רב מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גזירה וכו' ואידך ההוא מביע ליה לדריש לקיש דאמר ר"ל כל המעמיד דיין שאינו הגון כאלו נטע עשה בשרא דבשרא שופטים וסוברים וכו' אחר רב אשי ובמקום תלמידי הכמים כאלו נטעו וכו' . נראה שרבינו פסק כר"ע דעבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל עד שהיעבד וא"כ קשה לרבינו בחרתי הדא דר"ע משמע דמפקין דעובד כוכבים שפסל אלוהו מדמי כתיב ולקחת וכתיב לא תחמוד וכו' ולכן קאמר פסלו מאלוה וכו' ופסילי דקרא משמע חרי גווי כדפירש"י . והוא ז"ל לקמן בפ"ח כתב עבודה כוכבים של עובד כוכבים שטעונה קודם שחבא ליה ישראל הרי זו מותרת בהנאה שנאמר פסילי אלהיהם וכו' . והדרשא הזאת נראה שהיא נטע דרשא רבי ישמעאל דמפיק ליה מפסילי אלהיהם אבד ר"ע לא מפיק לה אלא מרמיין דקראי ודריש פסילי פסלו מאלוה

ואפילו דרשא ר' ישמעאל אינה לגמרי שדרשא ר' ישמעאל הוא דמפיק ליה מפסילי אלהיהם והוא נראה דרשי ג"כ פסלו מאלוה דמיתורא דפסלו קא דריש ורבינו לא אחר שם אלא כבא לידיו והם נהגים בהם אלהות וכו' משמע דלא דריש מפסילי לשון פסול . מיהו לזה יש לומר דדרשא ר' ישמעאל נקט והוא סובר כר' ישמעאל דליתו מפרש פסילי לשון פסול דא"כ הכתוב אין לו מובן שאם אחר פסילי אלהיהם שפסלו איך אחר תשרפון באש לכך מפרש דהכי קאמר כשיבא לידיו שאז הם פסילים כלומר שאז אין עובדים אלוה כיון שהם צדיקו ח"כ אז הם אלהיהם אז תשרפו אותם באש אבד ר"ע לא לא ואלת דרשא הוא יותר פשוטה מדרשא ר"ע ולכן הביאה רבינו ז"ל אע"ג דקי"ל כר"ע דכן דרבו להביא דרשא היותר פשוטה בפסוק אע"ג דהיא דלא כהלכתא כיון דלא נפקא לן מנידי לענין דינא . עוד קשה על רבינו דגמרא משמע דר"ע לית ליה כד"ל דהוא מפיק ליה למזבח לומר מה מזבח טעון גזירה אף אסרה טעונה גזירה כו' דלא כר"ל דמפיק ליה למעמיד דיין שאינו הגון במקום תלמידי הכם וכו' שהוא פסק כלא כר"ע איך פסק בהלכות סנהדרין פ"ג כר"ל שכתב שם ועוד אחר כל המעמיד לישראל דיין שאינו הגון כאלו מקום מצבה וכו' ובמקום תלמידי הכמים כאלו נטע עשה שנאמר לא תעבד אלוה אחר וכו' . ונראה להרן דרבינו סובר דר"ע לית ליה הכי דרשא דר"ל ומפיק ליה דרתי מהאי קרא דודאי פשיטא דאשרה אשרה ממש ולכן מפיק מה מזבח טעון גזירה אף אסרה וכו' דזו היא דרשא היותר פשוטה אבד מדרשין האי לא הפע עס קרא דלעיל דשופטים וכו' מפיקין דרשא אחרינא דאשרה היא דיין שאינו הגון ומפקין ליה מפשטיה מכה הסמיכות וכיון דאשרה צבדי מזבח נמי ע"כ הוא צבדי כדפירש"י ז"ל והשתא הרי שפיר דריש לקיש אחר דבריו אליבא דהלכתא דהוא ר"ע וגם הגמרא אחר שהביא דבריו לא הקשה ואידך כלומר דר"ע היכי מפיק להאי דרשא אלא דפשוט ליה לגמרא דהרתי מפיקון מיינה כדפירשית :

ה הלוקה גרוטאות וכו' : בפרק השוכר את הפועל (דף ע"א) הקשה לאמימר דאמר משיכה בעובד כוכבים קונה מחיבי הלוקה גרוטאות וכו' (עיין בכ"מ) ובבביות (דף י"ג) ריש פרק הלוקה עובר פרתו הקשו למ"ד מעות בעובד כוכבים קונות מהך ברייתא גופא ואמרו אי אמרת מעות קונות משיכה למה לי ויתרנו הכא במאי עסקין שקבל עליו לדון בדיני ישראל . והקשו אי הכי מעות למה לי ויתרנו הכ"ק אע"פ שנתן מעות

מגדל עז

פ"ו מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשים וכו' : עבודת כוכבים ומשמשים עד מן החרם . בספרי דבי רב פירש ראה ובסנהדרין (דף פ"ט) פ' בנהקין ובפרק תרל דמטא (דף כ"ב) בהמה שהקריבוה עד אסור בהנאה . פרק חין מעמידין (דף ל"ז) : לפיכך אם היה בעור סימן שיוודע בו שזה העור תקדושת עבודה כוכבים הוא כגון שהיו עושים שקורעים קרע עגול כנגד הלב ומוציאין הלב הרי כל אותן העורות שהן כך אסורין בהנאה וכן כל כיוצא בזה : ד' מה בין עבודת כוכבים של עובד כוכבים לעבודת כוכבים של ישראל . עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה בהנאה מיד שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה לו אלוה . ושל ישראל אינה אסורה בהנאה עד שתעבד שנאמר ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר שהן עבודתה . ומשמשי עבודת כוכבים בין של עובד כוכבים בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים : ה' העושה עבודת כוכבים לאחרים אף על פי שהוא לוקה שכו מותר ואפילו עשה לעובד כוכבים שהיא אסורה מיד . מפני שאינה נאסרת עד שהתגרר ומכוש אחרון שגומרה אין בו שוה פרוטה . הלוקה גרוטאות וכו' : א

כתב הראב"ד ז"ל לבית העץ כו' לשעתה היתה ע"כ : ואני אומר כל זה אמת ויזיז אבד נראה מדברי שמועתי בקדושות אלו כי לשכת העץ על שם צניעה מעלים נקראת כן ובסוף מכתב מדות (דף כ"ח) נמנית כ"ט שדרוס וכו' שגלפון ואחרי כהיה וכו' דמס' יומא משמע שם היו משרישין כהן גדול בעצת ימים קודם יוה"כ ולשכת פרהדרין היתה נקראת וכן פסק ר"ע ז"ל פ"ה מהלכות בית הכמורה . ומה שכתב בפסקא זו היא מיתרל דרבי יעקב בכפרי כד"ן :

הגר אביר . פרק השוכר (דף ע"א) : צורות שטשו אותם עובדי כוכבים וכו' עד הכל אביר
בהנאה . פרק כל הלזמים (דף מ"ח) :

ורבל הכיבושים שמואל ר' יוחנן לא פליגי אוקיימא קיימא דר' יצחק כר יוסף דקאמר דעמיה דר"מ הוא משום דגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ור' יצחק כר יוסף נמי לא פליגי אבני אוקיימא דאדנרטי ודעומדין על פסח המדינה דהוא לא בא אלל לומר במאי פליגי ר"מ ורבנן אף לא גלה דעמו בלחוד מין לאמיה אף אסר ר"מ : ור"א ר"מ : סבב וז"ל ושמע דר"י אחר שמואל להורוא להמתינות אחר אלו דנריסין למיזר דר"מ ורבנן פליגי א' גזרינן אחר מקומות אטו אותו מקום או לא אלל בלחוד מקום עמלו פליגי דאדנרטי על מליכס שנינו ובשל כריסו ודמחמו סבב ונודלי דלאו למפלחורו עבדי לכו אלל לנוי בעלמא אלל דר"מ חייב למיעוט אנשים שבלחוד מקום דקאמרי לך בלחוד וסיינו דקאמר מפני שכן נעבדין פסח אחת בשנה כלומר כיון דהיישין למיעוטא יש לחוש שמא טעם כה איש אחד פסח אחת בשנה ורבנן דלא הייש למיעוטא שכו' , ע"ל . והנה כפי דברי הר"ן הללו דשמואל הולק אלאוקיימא דר' יצחק כר יוסף ר' יוחנן נמי דקאמר בעומדין על פסח המדינה שנינו חלק ג"כ אלאוקיימא קיימא שכרי אוקיימא זו דר' יוחנן אלאוקיימא דשמואל קאי ונפי דרכו דשמואל בא לתרן מתינות בלחוד אחרים וזו דר' יוחנן נמי הכי ס"ל :

אך קשה לי דאס ארומקומען קיינמאל דר' יצחק בן יוסף שמשם דר' יוחנן האט וואל' דעליגט מיר
אמוראלי אליבא דר' יוחנן וואס דווקא בעיני. עוד קשה לי דעפוי דרכו של הר"ן לא הוה ליה
לכתוב הדמועה למומר א"ר יהודה אמר שמואל אלף כתי סול"ג ר' יהודה משעים דשמואל אמר
בהדרגתי של מלכים שנינו שזכו להטון המורגל בכל התלמוד כשבא לתקוף על דברי מי שקדמו. ודע
השכלים פירושם שכתבו לעיל בדברי ר' יוחנן כפי דרכו שכתבו דלא פלוגי שמואל ור' יוחנן
אחריקומען קיינמאל י"א לפירש א"ר אליבא דהר"ן דר' יוחנן דשמואל נתי ליס דעשמיס דמ"א: הוה
דבור שאר מקומות א"ט אורו מקום ארץ צורך להעתיק מה שכתבו לעיל ודו"ק:

רדע שפירט: אז שבתנו הוא לדעת רש"י לזאת הסיבה הנדרשת או עומד על פתח המדרגה היו
הוכחה שנעשה לעבודת כוכבים: **אך** רמ"ז' כונן בהפך ופירש דהבא קאי אהיתבא דרבנן
וה"ק הא דשרו רבנן במתניתין היינו דוקא בלנדרטי של מלכים ובעומדין על פתח המדרגה דהבאו

שבו רבנן דודאי לנני עמיד לכו, ע"כ. ולפי פירוש זה ג"כ איבא לספוקי בדברי ר' יוחנן דקדמו
בשומעין על פתח המדינה דאפשר דקאי על חזרתיה דקדמו וקדמו וקדמו כיו"ר ואית ליה
דע"כ לא שרו רבנן באין בידו שום דבר אלא בדליותא תתני להיתרא דהיינו חזרתיה וטעם על פתח
המדינה אף כהכרח אחת מזהב אף רבנן מורו דלסורי אף שאין בידו שום דבר. ולפי זה לר' יוחנן
אפילו חזרתיה כל שאינו עומד על פתח המדינה אכור לרבנן אף שאין בידו שום דבר. ואפשר לומר
דר' יוחנן בא לחלוק על שמואל דמוקי למתניתין דכל הללמים דשרו רבנן כל שאין בידו שום דבר
בחזרתיה דוקא הוה בשאר הצורות אף רבנן מורו דלסורי ורבי יוחנן אית ליה דאין הדבר תלוי בחזרתיה
אלא בשומעין על פתח המדינה ואם עומדין אף שאר הצורות נמי שרו רבנן ואם אינן עומדין אף
בחזרתיה מורו רבנן דאכור. ואיכא ביה אלו שני הפירושים שבהנני שאל צורות בשומעין על פתח
המדינה דלפירוש קמא לרבנן אכורי אף שאין בידם שום דבר ולפירוש השני שרו רבנן אף כל שאינו
עומד על פתח המדינה אף בחזרתיה אכורי רבנן כפי כל הפירושים. וה"ל א"כ לר"ם וז"ל חזרתיה
נמי פלגי ליה ובה הכוספות דהו"פ פירש"י משום הריא דפרק כל גדול דשמע דחזרתיה לא פלגי
ליה. וי"ז דלא הוקשה להם ממהאי דפרק כל גדול אלא לרש"י וז"ל דאית ליה דחזרתיה פלגי לא
ליה משאר צורות וממהאי דפרק כל גדול דשמע בספק דלדברא שאל צורות פלגי ענין אצל לעולם
דמורו דחזרתיה נמי פלגי ליה. ולפי פירוש ראשון מושגל היומו חזרתיה דאם לא היה חזרתיה אף
שעומד על פתח המדינה הוה אכורי רבנן ואף דלפירוש השני היומו חזרתיה אינו מעלה ומוריד כלי
מ"מ אין הכירה לזה מהיחא דפרק כל גדול. ומה שכתבו החוספות בדפוס כל גדול דשמע דחזרתיה
אין סתמא לעבוד. הכוונה היא דאין סתמן לעבוד כמו שאלו צורות לאסוקי מדברי רש"י דאית ליה
אין סתמן סתמן לעבוד יותר משאר צורות. ואפשר עוד לומר דר' יוחנן לא בא לחלוק על שמואל אלא
לומר דלעולם מתניתין איירי בשאר צורות וכפשטא דמתניתין דקמא כל הללמים אלא דמייירי בשומע על
פתח המדינה ומשום הכי שרו רבנן ולעולם דמורו לשמואל דחזרתיה אף שאינו עומד על פתח המדינה
שרו רבנן דכל שהוא חזרתיה אין סתמן לעבוד ודמוכח הריא דפ' כל גדול. אלא שכל אחד מהם עוד
וזולמר דאף בשאר צורות דסתמן לעבוד על שמועדין על פתח המדינה אין סתמן לעבוד ושרו רבנן.
וכפי פירוש זה דייקו דברי החוספות אף שכתבו דחזרתיה אין סתמן לעבוד :

והשאת נכא לבאר דברי רבינו ז"ל שבתא והמלאות במדינה אם היו עומדין על פסח המדינה וסיה ביד האורח וורת מקל או לאורכו חוקו ביה לעבודת כוכבים, ודברי רבינו הללו לא אבן

גזרה כי אמרין נמי מחלוקת בשל כרכים טעמיה דר"מ הוא משום גזרה וזו אמרין בתחלת רבה דקאמר מחלוקת בשל כפרים דאית ליה דטעמיה דר"מ לאו משום גזרה הוא כי אמרין נמי מחלוקת בשל כרכים טעמיה דר"מ לאו משום גזרה הוא. ואין בין לישראל קמא דרכה ללישנא בתרא אלא אם מחלוקת ר"מ ורבנן היא כפריים או כרכים אך בטעמיה דר"מ אם הוא משום גזרה או אינו משום גזרה אין הפרש בין לישנא קמא דרכה ללישנא בתרא. והתוספות בתחלת דבריהם בלא לשלול הפירושים השני משום הדוקא לטעם קושא דחזק דאם נאמר דרכה ליה ליה ליה ליה גזר שאר מקומות אלו אותו נקום ובי קאמר מחלוקת בשל כפרים הוא משום דפליגי במציאות דר"מ אית ליה דבכפרים כל הכפרים למפלחיהו עבדי להו ורבנן כברי דלנוי עבדי להו אבל בשל כרכים אף ר"מ מודה דשבי ככ"מ משום דכל הכרכים לנוי עבדי להו. ועל זה הקשה סתמא דתלמודא דאין יתכן לומר דרבנן פליגי על ר"מ כפריים ואית להו דלנוי עבדי להו ואזלי למפלחיהו עבדי להו. ומדלא הקשה התלמוד כי ר"מ בחוק פותח משמע דמצי דקאמר דכרכין ד"מ מותרים מודה ליה דהדין עמו משום דכ"ע לנוי עבדי להו דאזלי המקשה חקך בין על הכפרים ובין על הכרכים וראה שלא נזק רבה במאי דקאמר דבכפרים איכא למ"ד דלנוי עבדי להו ומדלא פריך בתלוקה דכרכים דמשמע דהוה לו דהמציאות כן הוא דבכרכין כ"ע לנוי עבדי להו. ואפי' זה יש לתמוה דאין נחה דעתו של המקשה במאי דקאמר מחלוקת בשל כרכים אכתייב דפי כדבריה דאית ליה דאם כרכין לנוי עבדי להו ה"ל להקשות בשל כרכין נמי איכא למ"ד למפלחיהו עבדי להו אלא דאין דכרכין לנ"ע לנוי עבדי להו. ומכאן קושא זו תתבו התוספות דלפוס וירעא משמע דמוקי פלוגתיהו דר"מ ורבנן בגזרה שאר מקומות אלו אותו מוקם ועל זה קאמר רבה מחלוקת בשל כפרים שכן נעבדין במקומו וגזר על כל הכפרים אלו אותו כפר אבל בשל כרכין ד"מ מותרין כל הכרכין משום דכל הכרכים לנוי עבדי להו. ועל זה הקשה התלמוד דאין יתכן דשל כפרים ליכא דאין דעביד להו למפלחיהו אלא במקומו של ר"מ דשאר מקומות לנוי עבדי להו ואזלי חזינא דמכפריים ודאלי למפלחיהו עבדי להו בכול המקומות אבל במאי דקאמר דכרכין ד"מ מותרים משום דלנוי עבדי להו הוה לדבריו שכן הוא המציאות לפי שהקד כרכין דרכה וראה דלנוי עבדי להו ולא הוקשה לו אלא מכפריים דהוה ס"ל לרבה דליכא אלא מיעוטא דעבדי למפלחיהו וראה הקשה לו ליתא דהמציאות הוא דרובא דכפרים עבדי למפלחיהו. ומשני אלא אי אהמר הכי אהמר מחלוקת בשל כרכין דאיכא חד דוחא דעבדי למפלחיהו ור"מ גזר רובא אלו מיעוטא ורבנן לא גזרי אבל בשל כפרים דברי אלא מאי עבדי דכלהו כפרים עבדין להו. והשתא ליכא לאשקויי דאם מדברי המקשה שלא הקשה אלא בתלוקה דכפרים משמע דבכרכים הוה לדברי רבה דקאמר דכלהו כרכים לנוי עבדי להו וא"כ אין נחה דעתו במאי דקאמר מחלוקת בשל כרכים דמשמע דכ"ע איכא כרך למפלחיהו עבדי להו משום דאשקויי דהוה המקשה לא הך מנא? הכולל ועד כופו לבדוק בכרכים ובכפרים אם הכללים נעשים לנוי או למפלחיהו ולא הוקשה ליה אלא מנה דקאמר רבה דבכפרים ליכא אלא מיעוטא דעבדי למפלחיהו לזו הקשה דהמציאות הוא דאין אלא במאי דקאמר דכרכין כ"ע עבדי לנוי הוה לדבריו דאשקויי דהמציאות כן הוא לפי שהקשה כ"כ בכל המקומות שידע עבדי לנוי ובכאמרו מחלוקת בשל כרכים לא הוקשה ליה כלום מהמציאות דכיון דטעמיה דר"מ הוא משום גזר מיעוטא אלו רובא אף שהקשה בכל הכרכים שידע הו עבדי לנוי אשכח דר"מ ידע דקאין כרך איכא חד כרך דעבדי למפלחיהו וגזר רובא אלו מיעוטא וכוה לא יוכל להכחיש המציאות, נמצא דלפי דרך זו הוה נראה דאמאי לא הקשה המקשה לרבה דקאמר מחלוקת בשל כרכים מהמציאות דכלהו עבדי לנוי מתאר סתם הוה לדברי רבה הנאמרים דקאמר אלא בשל כרכים דברי הכל מותרים: אלא שהתוספות לא חש דעתה אלא בפירושים זה מכה קושיות אחרות ובמבואר בדבריהם בזהו דשני הפירושים גם את הראשון גם את השני לא ניתנו לומר. אשר ע"כ כתבו דכדי ליישב הסוגיא צ"ל דאיכא בין לישראל קמא דרכה ללישנא בתרא הפרש טעמיה דר"מ דללישנא קמא דקאמר מחלוקת בשל כפרים טעמיה דר"מ אינו משום דגזר רובא אלא מיעוטא אלא משום דכ"ע דבכפרים כ"ע עבדי למפלחיהו ורבנן ס"ל דאף בכפרים כ"ע עבדי לנוי אבל בכרכים ד"מ לנוי עבדי וזוהו ניתנו מאי דקאמר ד"מ לנוי לאשקויי בכפרים דפליגי אי עבדי לנוי או למפלחיהו. וניתחא נמי מאי שהקשה הש"ס ובכפרים מי איכא למ"ד דלנוי עבדי כו' דהקושיות אינן אלא לרבנן דאמרי דעבדי לנוי אבל לר"מ ניתנה דאית ליה דכלהו כפרים עבדי למפלחיהו. ובכאמרו אלא אי אהמר הכי אהמר מחלוקת בשל כרכים כפי לזו זה טעמיה דר"מ הוא משום דאיכא חד כרך דעבדי למפלחיהו וגזר ר"מ בשל כרכים אלו אותו כר וזוהו ינא דאף בתחלת הורה דכרכים לנוי עבדי למ"מ השתא דטעמיה דר"מ הוא משום גזרה ליכא לאשקויי וזה כרכים לנוי עבדי דכיון דמשום מיעוטא הוא דגזר ר"מ אשכח דר"מ ידע דיש כרך אחד באי הים דעבדי למפלחיהו ומש"ה גזר בכל הכרכין ולא יוכל להקשות מהמציאות וזמן שהכנו. זה צ"ל בטעות דברי התוספות וזוהו פסוק ענינו. (א"ה) המעין היטב בדברי המתכבד יראה דענינו שכל פי דרכו נתיישבו כל הקושיות שהקשה מהריב"ל בדבר זה וזוהו אחת מהם לא נשכחה. וזה קיבל ק"ל פי דרך זה בפר המתכבד צ"ל כיון דכל עממא דשחי התלמוד פירושם היינו משום דאין ושל כפרים כו' וגם מדקאמר בשל כרכים דברי הכל לנוי עבדי להו א"כ מאי דחזקיה דסתמא דתלמודא לשבש דברי רבה לומר דכוונת רבה פירוש דברו הוה 'הוה' כפרי האדם' לא הוה להם פירושם מלישנא דגמרא אבל הגמרא עממא מצי' לא חל חזקיה פירוש מבוואר בדברי מהריב"ל דהתוספות גרסי דבכרי רבה אבל בשל כרכים דברי הכל לנוי עבדי להו דאין. הן אחת דאשתי חזקיה דר"מ תלמודא לפרש דברי רבה פירושם השני של הרב המתכבד צ"ל וגם היום צ"ל אלא אי אהמר הכי אהמר כו' :

וב"י רבו והסגלות במדינה אם היו עומדין על פתח המדינה והיה ביד המורה גורם מקל או נשך או דבור או סיף או עשרה ועצת חוקיה שהיא לעבודת כוכבים ואכזר בהנאה. שם אמתיותיו דכל הללוים הכורים מפני שהן נעבדים פעם אחת בשנה דברי ר"מ והת"ל אינו אכזר אלא כל שיש בידו מקל וכו'. אמרין בגמרא אי דנעבדין פעם אחת בשנה מ"ט דרבין א"ר יתחק דר יוסף א"ר יוחנן במקומו של ר"מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה ור"מ דחייש למיעוט גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורובין דלא חיישי למיעוט לא גזרו אלא מקומות אטו אותו מקום א"ר יבדוקה אמר שמואל בלחדטי של מלכים שנינו אמר רבא בר בר חנה אמר ר' יוחנן ובעומדין על פתח מדינה שנינו, ע"כ. ובדברי שמואל ור' יוחנן הללו רבו הפירושים דרש"י ז"ל פירש וז"ל בלחדטי של מלכים שנינו בהנהו קאמר ר"מ דאבן חנינויה פלח ליה, בעומדין על פתח המדינה שנינו בהנהו קא' אמר ר"מ דחשניו לכו, ע"כ. והנה כפי פירוש זה דקד"י עלה דר"מ דאבן חנינויה מודו בלוקמחא דר' יתחק בר יוסף דאקמח דטעמיה דר"מ מהו שדמקומו היו עובדים אצלם אחת בשנה וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ובא רב יבדוקה ואמר דקף ל"מ אינו אכזר אלא בלחדטי שבו דקף במקומו לא היו עובדין אלא בלחדטי ולא גזרינן שאר מלכים אטו אחרדטי דומה ללישא קמא דרבה דאקמח מהלוקת בשל כפרים אבל בשל כרכים ד"ה מותרים ופירשו ה"ס' בתהלת דבריהם דלא גזרינן כרכים אטו כפרים. וא"כ קף אטו נאמר דקף דל"מ גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום מ"מ שאר מלכים או אחרדטי לא גזרינן כיון דבשם מקום אינן עובדין לאכא מלכים. ואפשר דקף שנאמר בדמקומו של ר"מ היו קת משה עובדים לכל הללוים מ"מ כיוון שזכרנו לא היו עובדים כי אם בלחדטי לא גזרינן כל הללוים של שאר מקומות אטו מיעוט המלכים של מקומו של ר"מ שהיו עובדים לכלל הללוים. והנה מגבינת בית אוניוקי דלא גזר ר"מ גבינת שאר מקומות אטו גבינת בית אוניוקי והיינו טעמא משום דבאוניוקי לא היו נשתטין לעבודת כוכבים כי אם המיעוט ואם הוא גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום היו מיעוטא דמיעוטא וכמו שהבנו ה"ס' דג"ה ר"מ יע"ש. ומ"ד נמי בעמוד על בסיסין שנינו מודה נמי לתיורא קמא דטעמא דר"מ הוא משום דגזר שאר מקומות אטו אותו מקום אלא שבא לומר דמעולם לא גזר בכל הללוים אלא בעומדין על פתח המדינה ולפי שאף בלכות מקום אינן עובדין פעם אחת בשנה אלא אותם העומדים על פתח המדינה וכמו שהבנו בפירוש דברי שמואל דאמר בלחדטי של מלכים שנינו :

ז אילולים הנמצאים וכו'. משנה (שס) המואל שצרי אילולים הרי אלו מותרים מאל חבניה יד חבניה רגל הרי אלו אסורים מפני שכינולא בהם נעבד ובגמרא אמר שמואל אפילו שצרי עבודת כוכבים והא אף הן שצרי אילולים ה"ל דאפילו שצרי עבודת כוכבים והא דקתני שצרי אילולים דקא בעי למחני סופא מאל חבניה יד חבניה רגל הרי אלו אסורים מפני שכינולא בהם נעבד אמאי והא שצריים יניהו חרגמא שמואל בעומד על בסיסו. וה"ל לדעת רבנו אפילו שצרי עבודת כוכבים מותרין ולא הימא דוקא שצרי אילולים ששט"פ שהיו עומדין על פתח המדינה והיה בידם מקל וכו' מ"מ איבא

ז צלמי עבודת כוכבים הנמצאים מושלבים בשוקים או בתוך הגרוטאות הרי אלו מותרין ואין צריך לומר שצרי

לספוקי שמא לא עבדום ואל"ל עבדום כיון שהשולכו חימור בטלום אבל שצרי עבודת כוכבים שראינו שעבדוהו לליכא אלא חד ספיקא לא קמ"ל שמואל דשרו. משום דקא

בעי למחני סופא דאי חמי עבודת כוכבים ה"ל דוקא עבודה כוכבים מאל חבניה יד או רגל אסורה אבל אילולים אפילו חבניה יד שרי להכי הנה ברש"א אילולים למימר דשט"פ דשמא לא עבדום אפילו הכי לשכר חשוד כגון חבניה יד חיישין וכשעומדין על כסין כדמוקי לה לקמן. ולא רגל רבנו לפסוק בשמואל משום דחמירין מו בגמרא אחרת עבודה כוכבים שנשפחה מאלה ר' יוחנן אמר אסורה וריש לקיש אמר מותרת ופסק רבנו בפ"ח כר"י ומשמע ליה דשמואל דשרי שצרי עבודת כוכבים ס"ל דעבודה כוכבים שנשפחה מאלה מותרת כר"ל ולא קיי"ל כחזקיה ולא יומא דאפשר דמודה שמואל בעבודה כוכבים שנשפחה שפסורה ולא שרי אלא במואל מושלך דכיון דהושך מוכה שביטלוהו דא"כ כי אזהב ר' יוחנן לריש לקיש ממתינין דקתני המואל שצרי אילולים מותרים הא שצרי עבודה

משנה למלך

ואף שזדונו לשלל נחלת דבריו דאפשר דשמואל ור' יוחנן קיימי אליבא דר"מ ולא פליגי אחריותא קמא אלא כולו מודו דמחלוקת ר"מ ורבנן הוא בגזרת שחר מקומות אלו אוהו מקום אלא דבאו לפרש דאף לר"מ דחיישי למיעוטא הוא דוקא באגדרי ובעומדין על פתח המדינה הא לאו הכי אף ר"מ לא אסר לפי ששולבו במקומו של ר"מ לא היו עובדין כי אם לאגדרי ובעומדין על פתח המדינה : ב"מ אפסר לומר דגם כזה לא נאסר רבנו ז"ל לפי שהוא דוחק שכלו לפרש דברי ר"מ דהו דלא סלקתא דבשלמא תירוצא קמא דר' ינחק בר יוסף שכל לשכר במה פליגי ר"מ ורבנן ניחא אף אי אמרין דשמואל ור' יוחנן מודו לר' ינחק בר יוסף ולא כאל אלא לפרש דברי ר"מ הוא דוחק כיון דלית הלכתא כחזקיה דר"מ. אף אליבא דהר"ן דס"ל דשמואל ור' יוחנן באו לתרואא למתניין דס"ל דרבנו ג"כ מודה בזה קשה קת מנ"ל לרבנו דקיימי ג"כ אליבא דרבנן אימא דלרבנן כל שיש בידו שום דבר אף שאינו אגדרי ואינו עומד על פתח המדינה אסרי רבנן : ור"ע דהר"ף והר"א ז"ל לא הביאו דברי ר' ינחק בר יוסף ולא כתבו אלא ממתינין בלוצתה וכתבו מימרא דר' אמר שמואל באגדרי של מלכים שנינו ומעמדה דרבנן בר בר חנה אמר ר' יוחנן בעומדין על פתח המדינה. והנה כל הפירושים שכתבו יס לטעמיה דרבניהם. דאפשר דסבירא להו כרש"י דלא קיימי שמואל ור' יוחנן אלא אליבא דר"מ ולעולם דלרבנן בכל גוונא אסרי ביש בידו מקל או שום דבר והביאו מימרות אלו אף שם אליבא דר"מ כדי ששמע מהם לרבנן דאפילו באגדרי ובעומדין שנינו דשרו רבנן כיון שאין בידו שום דבר ולא נעשה לומר דע"כ לא שרו רבנן במתניין אלא בשאר נזרות אבל באגדרי ובעומדין על פתח המדינה אף רבנן מודו משום דאליבא הוכחה דלמחניהו עבדי לכו קמ"ל דכסני נמי פליגי ר"מ ורבנן אבל לעולם דכל שיש בידו שום דבר אסרי רבנן ואפילו בשאר הנזרות ואינם עומדין על פתח המדינה. ואפשר לומר דס"ל להר"ף והר"א שכתבו דלית דאית להו דקיימי שמואל ור' יוחנן אליבא דרבנן ובכתי דוקא הוא דשרו באין בידו שום דבר משום דלנוי עבדי לכו אלא בשאר הנזרות ואינם עומדין על פתח המדינה אף רבנן מודו דאסרי משום דלנוי עבדי לכו. ואפשר ג"כ לומר דסבירא להו להר"ף והר"א כרבנו ז"ל דשמואל ור' יוחנן קיימי אליבא דרבנן דוקא בשיי אסרי רבנן בשום דבר הא לאו הכי אפילו יס בידו לא אסרי רבנן. באופן שאין הוכחה מדבניהם איזה מהפירושים סבירא להו : אך בפירוש דברי ר' יוחנן דאמר בעומדין על פתח המדינה שנינו שכתבו לשל שיש לפרש דכיון ג"כ אופנים יס לחקור להר"ף והר"א יס"ל. והנה כפי שזדונו דהר"ף והר"א ז"ל כרש"י דהני מימרי הם אליבא דר"מ דוקא ולא הביאום לפסק הלכה אלא כדי ששמע מהם לרבנן דאפילו בכ"כ שרי כל שאין בידו שום דבר אין הכרח בדבריהם איזה מהפירושים פירשו בדברי ר' יוחנן. אף אי סבירא להו כר"מ דהני מימרי הם אליבא דרבנן או אי סבירא ליה כרבנו דהני מימרי הם אליבא דרבנן. נראה דע"כ לית להו דר' יוחנן פליגי שמואל באוקומתא דאגדרי לומר דאין מעלה ומוריד כלל לענין ז' ופסק כר' יוחנן וידע דאליבא דהר"ן שכתב דלרבנו ר' יוחנן קאי בין לר"מ ובין לרבנן ה"ל ג"כ דכפי פירוש ר"י אמר שמואל ג"כ קאי בין אליבא דר"מ ובין אליבא דרבנן ולא הוכרז לומר כן בהדיא דכיון דרבנו ז"ל פסק כר' יוחנן לא הוכרז הר"ן לפרש אלא מאי דס"ל לרבנו בפירוש דברי ר' יוחנן אבל פשוט דקושטא דמלתא הוא דאליבא דרבנו דברי ר"מ אמר שמואל ג"כ הם בין אליבא דר"מ בין אליבא דרבנן דאי לא הימא הכי אלא דגם רבנו מודה לרש"י דר"מ אמר שמואל אליבא דר"מ בלמוד קאי ולא פליגי רבנו ורש"י אלא בדברי ר' יוחנן נמא דאליבא דרבנו לא פליגי ר"י אמר שמואל עם ר' יוחנן אליבא דרבנן שחרי שמואל לא קאי אלא אליבא דר"מ. וא"כ מאי קאי דקאמר הר"ן ופסק רבנן כר' יוחנן והלא כיון דרבנו פסק כרבנן ליכא פלוגתא אליבא דרבנן : אלא ודאי דס"ל להר"ן דאליבא דרבנו דשמואל נמי קאי אליבא דרבנן ג"כ וא"כ פליגי שמואל ור' יוחנן אליבא דרבנן אי בעינן אגדרי ופסק כר' יוחנן :

אחו לא כפירש"י ולא כפירוש ר"מ. דהא לר"מ כל שטומדים על פתח המדינה היא הוראה דלא לעבודת כוכבים וניהו ולרבנו ז"ל היא איפכא. וכפירש"י נמי לא אמי דכ"י דרש"י ז"ל אית ליה דהיונו עומד נפחה המדינה הוא הוראה דלמחניהו קאי מ"מ איזו ז"ל אית ליה דשמואל ור' יוחנן לא קיימי אלא אליבא דר"מ אבל לרבנן בין אגדרי בין שאר נזרות ובין עומדין על פתח המדינה ובין אין עומדין בכל תלוי בשם בידו או נפח דאם יס בידו שום דבר לעולם אסור ואם אין בידו שום דבר לעולם מותר וא"כ דברי רבנו ז"ל הללו אחו דלא כמאן :

ונראה דרבנו ז"ל סבירא ליה כרש"י דהיונו אגדרי או עומד על פתח המדינה איבא הוכחה טפי דלמחניהו קאי. אף ס"ל דשמואל ור' יוחנן לא קיימי אליבא דר"מ אלא אליבא דרבנן וה"ל שמואל ע"כ לא אסרי רבנן בשום דבר אלא באגדרי דכיון דאליבא דר"מ אסרי רבנן. ויש בידו שום דבר איבא הוכחה דלמחניהו קיימי אבל בשאר נזרות אף שיש בידו שום דבר לא באגדרי ואין בידו שום דבר שרו רבנן. ובה ר' יוחנן ואמר בעומדין על פתח המדינה שנינו כלומר הא דאסרי רבנן בשום דבר הוא דוקא בעומדין על פתח המדינה דכיון דאליבא דר"מ נרשומא דהיונו שיש בידו שום דבר ועומד על פתח המדינה אסרי רבנן אבל בשאר אחרת מהני לא אסרי רבנן. וס"ל לרבנו ז"ל דר' יוחנן פליגי עם שמואל וס"ל דהיונו אגדרי אינו מעלה ומוריד כלל לדין זה אלא בכל תלוי בשם בידו שום דבר ועומדין נפחה המדינה דאם יס שיש בידו שום דבר לא אסור ובשאר אחרת מהנה שרי ופסק רבנו כר' יוחנן. אף שיש פירושים אחרים שכתבו לעיל בדברי ר' יוחנן לא ניתנו לימאר אליבא דרבנו דאם נאמר דר' יוחנן בא להוסיף ולומר ובעומדין על פתח המדינה שנינו כלומר דלא אסרי רבנן אלא דאליבא דהר"ף דהיונו שיש בידו שום דבר ואגדרי ועומדין על פתח המדינה. א"כ קשה דאמאי לא הוכיז רבנו דבעינן נמי אגדרי :

ואם נאמר דר' יוחנן לא פליגי אלא שכל לומר דלאו דוקא אגדרי הוא דאין לכל שאר הנזרות אף בזהו שישו עומדין על פתח המדינה והיושם המדינה באגדרי לא בעינן עומדין על פתח המדינה ובכסכת שמואל. גם זה לא יתכן דא"כ היה לו לרבנו ז"ל לבאר דין זה דבאגדרי כל שיהיה בידו שום דבר אף שאינו עומד על פתח המדינה אסור ומדלא כתב דין זה ע"כ דס"ל דאין הדבר הלוי אלא בעומדין על פתח המדינה ויש בידו שום דבר אבל היונו אגדרי אינו מעלה ומוריד כלל לדין זה. וא"כ ע"כ לומר דס"ל לרבנו ז"ל דר' יוחנן פליגי עליה שמואל וס"ל דהיונו אגדרי אינו מעלה ומוריד כלל לענין ז' ופסק כר' יוחנן וידע דאליבא דהר"ן שכתב דלרבנו ר' יוחנן קאי בין לר"מ ובין לרבנן ה"ל ג"כ דכפי פירוש ר"י אמר שמואל ג"כ קאי בין אליבא דר"מ ובין אליבא דרבנן ולא הוכרז לומר כן בהדיא דכיון דרבנו ז"ל פסק כר' יוחנן לא הוכרז הר"ן לפרש אלא מאי דס"ל לרבנו בפירוש דברי ר' יוחנן אבל פשוט דקושטא דמלתא הוא דאליבא דרבנו דברי ר"מ אמר שמואל ג"כ הם בין אליבא דר"מ בין אליבא דרבנן דאי לא הימא הכי אלא דגם רבנו מודה לרש"י דר"מ אמר שמואל אליבא דר"מ בלמוד קאי ולא פליגי רבנו ורש"י אלא בדברי ר' יוחנן נמא דאליבא דרבנו לא פליגי ר"י אמר שמואל עם ר' יוחנן אליבא דרבנן שחרי שמואל לא קאי אלא אליבא דר"מ. וא"כ מאי קאי דקאמר הר"ן ופסק רבנן כר' יוחנן והלא כיון דרבנו פסק כרבנן ליכא פלוגתא אליבא דרבנן : אלא ודאי דס"ל להר"ן דאליבא דרבנו דשמואל נמי קאי אליבא דרבנן ג"כ וא"כ פליגי שמואל ור' יוחנן אליבא דרבנן אי בעינן אגדרי ופסק כר' יוחנן :

יש לדקדק מי הכריחו להר"ן ז"ל לומר דאליבא דרבנו שמואל ור' יוחנן קיימי אליבא דר"מ ורבנן אימא דלרבנו שמואל ור"י לא קיימי אלא אליבא דרבנן אבל אליבא דר"מ אגדרי ועומדין על פתח המדינה אינו מעלה ומוריד כלל משום דאיהו חייב למיעוטא ובמקומו היו עובדין לכל הנזרות אף שלא היו עומדין על פתח המדינה ואף שלא היו בידם שום דבר. ז"ל דלישנא דשנינו דקנין סתמא שמואל ור' יוחנן משמע דקיימי אכולהו ממתינין בין לר"מ ובין לרבנן א"כ דהר"ן אויל לשיטתיה שכתב דמשמע דר' יחודה אמר שמואל לתרואא למתניין אחר דלא ניחא ליה כתיובתא דרבי ינחק בר יוסף דקאמר דמחלוקת ר"מ ורבנן הוא או גורגין שאר מקומות אלו מקומו של ר"מ. ונראה דמה שסבירא להר"ן ליה הוא משום דפשוט דסוגיין הכי מוכחא דמחלוקת הקשו מ"ט דרבנן ופירין רבי ינחק בר יוסף דטעמיה דר"מ הוא משום דגורגין שאר מקומות אלו מקומו וכי קאמר בהר הכי סתמא באגדרי של מלכים שנינו משמע דקאי על עיקר הקושטא שהקשו מ"ט דרבנן. ומש"כ כשכא ליישב סתמא אליבא דרבנו ז"ל כתב דס"ל דשמואל ור' יוחנן קיימי אליבא דר"מ מאיר ורבנן. וזהו ניחא דבאו לתרואא למתניין גס כן דגם לפי פירוש דקיימי אליבא דר"מ ורבנן אחי לתרואא דמתניין ודכי קאמי באגדרי של מלכים שנינו וזהו דוקא הוא דאסרי רבנן ביש בידו שום דבר ור"מ אסר ג"כ אפילו אין בידו שום דבר משום דחייב למיעוטא אבל אם לא היה אגדרי לעולם שרי ואפילו יס בידו שום דבר :

ועל פי דרך זה יש לפרש ג"כ דברי ר' יוחנן דקאמר בעומדין על פתח המדינה שנינו : אך לא ידעתי מה הכיחו לרבנו לפרש דברי שמואל ור' יוחנן דקיימי על פתח המדינה שנינו : ובשולמא לפי מה שכתבתי לעיל לרבנו לא קיימי שמואל ור' יוחנן כי אם אליבא דרבנן ניחא דאפשר דרבנו לא ניחא ליה כתיובתא דהר"ן דבאו לתרואא למתניין משום דא"כ רבס מקומות אלו אוהו מקום וזה הוא דוחק דהא כללו אחרתא משמיה דר' יוחנן וז"ל דתרי אחרתא יניהו ואליבא דרבי יוחנן. ותו דמקדמא אמר ר' יחודה ולא קאמר ר' יחודה אמר משמע דלא בא לחקור על תירוצא קמא וכמו שכתבו לעיל ומכא דנחיתא אלו כבור רבנו ז"ל דשמואל ור' יוחנן כולו מודו דמחלוקת קמא דמחלוקת ר"מ ורבנן הוא בגזרת שחר מקומות אלו אוהו מקום וזה לא באו אלא לפרש מלתייהו דרבנן דאסרי ביש בידו שום דבר ולא חיישי למיעוטא דהיונו דוקא באגדרי ובעומדין על פתח המדינה אבל לעולם דר"מ אסר בכל גוונא משום דחייב למיעוטא :

מדע. הלכות עבודת כוכבים פ"ז

עבודת כוכבים אסורים לשיי ליה דשמי. ומכיון דלא ק"ל כשמואל לריבוי אלו ליישב המנהג דקדמי רישא שברי אלילים מותרים ובסיפא אסר הבניה יד. וי"ל דרישא מיירי בשברי אלילים ומשום דהו ספק ספיקא מותרים וסיפא דמלא הבניה יד מיירי בשברי עבודת כוכבים לזכר אלה חד ספיקא וכן כחצו החוס'. ומ"ש רבינו שאלילים הנמאליס מותרים אע"ג דמתניתין לא הן אלא שברי

אלילים נראה שלמד כן מדמקשה בגמרא לר"י דאמר שברי עבודת כוכבים [אסורים דכיון דלר"מ נלמים אסורים שברי נלמים] מותרים לרבנן עבודת כוכבים נמי היא אסורה ושבריה מותרים. ומשני הכי השתא ההם חומר עבדום חומר לא עבדום ואת"ל עבדום חומר עבדום עבודת כוכבים ודאי עבדום מי יומר דבעולם

הו ספק ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואיכא למידק דלמה ליה למפך דמדר"מ נשמע לרבנן לפרוך דמדברנן גופייהו נשמע דללילים הנמאליס אסורים ושברים מותרים ה"נ עבודת כוכבים אסורים ושבריה מותרים ומדלא פריך הכי אלמא דלרבנן אפילו אלילים עבדום מותרים דהא הו ספק ספיקא ספק עבדום ספק לא עבדום ואת"ל עבדום מכיון שמתן מושלכין חומר עבדום ובדין הו דהו ליה למקט המוצא אלילים הרי אלו מותרים אלא אידי דבני למחוי סופא בשברי עבודת כוכבים אסורים חנא רישא בשברי אלילים מותרים והני אלילים דאמרין לרבנן כי מתן מושלכים שרו משום ספק ספיקא היינו בעומדים על פתח המדינה ובידס מקל וכו' דאל"כ מאי איריא מתן מושלכים אפילו עומדין

עומדין במקומם שרי שחוקקן למוי וכמו שנתבאר לעיל בסמוך וה"פ דמתניתין המוצא שברי אלילים מושלכים הרי אלו מותרים משום דהו ספק ספיקא וכיון דהו משום ספק ספיקא ה"ה למוצא אלילים עבדום אכל מלא הבניה יד הבניה רגל דהיינו שברי עבודת כוכבים הרי אלו אסורים מפני שביטול בהם נעבד כלומר מפני ששכחו אלו האברים מהוכרים במקומם ודאי הו נעבדים

וא"כ אין כאן אלא ספק אחד. וזה שאמר בפ"ח עבודת כוכבים שנתבאר מאלה שבריה אסורין בהנאה עד שיבטלו לפיכך המוצא שברי עבודת כוכבים הרי אלו אסורין בהנאה שחא לא ביטולו העובדי כוכבים, עכ"ל: כתב הרמ"ך אלילים הנמאליס מושלכין וכו' עד שהעובדי כוכבים בטלו מאי איריא

יד עבודת כוכבים או רגלה אפילו של אלילים נמי דקדקתי בגמרא ה"ה דאפילו שברי עבודת כוכבים נמי אלא משום דבני למחוי סופא הבניה יד ורגל דאפילו באלילים אסור ואי אחרת ה"מ בשעומדין על כסין מ"מ מאי איריא יד עבודת כוכבים או רגלה אפילו שאר שברים נמי דהא אינו גופיה ספק כר"י וליכא חילוק בין מוצא לנשתבר מאלה וחזין לר"י דאפילו שאר אברים אסר דהא מקשה לר"ל מהא דמוצא שברי נלמים מותרין הא שברי עבודת כוכבים אסורין ודאי שברי עבודת כוכבים דומיא לשברי אלילים ושברי אלילים ודאי משאר שברים קאמר מדקדקתי סופא הבניה יד ורגל הרי אלו אסורין מכלל דרישא שברי בשאר שברים מיירי, עכ"ל. ובמה שכתבתי לדעת רבינו לא קשה מידי:

המוצא

לחם משנה

דברים קשי ההנהגה הם וא"ל להולנס: זכמ"ש הר"ן ומ"ש מתניתין הבניה יד או רגל לא אוקמינן בעומדין על כסין דריש לקיש מוקי לה דהו סבור כשמואל אכל ר' יוחנן לא ומתניתין דאמרה שברי נלמים ה"ה דללמים מותרים דמתניתין כרבנן ומאי דקט שברי נלמים לאפוקי שברי עבודת כוכבים דאסורים דלא כשמואל ועל זה הדרך יתבאר דברי רבינו ז"ל:

המוצא

משנה למלך

דמלא חבית יד הא לדידיה נמי קשה ואריך לאוקומה בעומדין על כסין. וכן מתחלת האגדה יש להכריח כן מדקשה ר"י לרשב"ל ממאי דתן המוצא שברי נלמים מותרים הא שברי עבודת כוכבים אסורים הרי מוכרח מתן דרשב"ל אית ליה דשברי עבודת כוכבים מותרים ורבי יוחנן אית ליה דאסורים. וכן ממאי דקטו בגמ' ור"י מדר"מ נשמע לנו לרבנן מוכח בפירוש דל"י יוחנן שברי עבודת כוכבים אסורים. אך מאי דאיכא לבסוקי הו כבשרת שמואל דאית ליה דשברי עבודת כוכבים מותרים היכי ס"ל בעבודת כוכבים שנתבאר מאלה דאפשר לומר דעמא דאית ליה דשברי עבודת כוכבים מותרים הו משום דאית ליה דעבודת כוכבים שנתבאר מאלה מותרים וש"ס שברי עבודת כוכבים מותרים דתלין דנשתבר מאלה. או דלמא לעולם דאית ליה דעבודת כוכבים שנתבאר מאלה אסור ואפילו הכי אית ליה דמוצא שברי עבודת כוכבים מותרים משום דתלין דעבודת כוכבים שברם משום דנשתבר מאלה לא שכיחא וכן שברה ישראל לא שכיחא דכתיבנא בלאון דיש להסתפק בסברת שמואל היכי ס"ל. (א"ה) ומדברי רבינו לקמן בפ"ה דין י"א שפסק דעבודת כוכבים שנתבאר מאלה אסור ועל קאמר לפיכך המוצא שברי עבודת כוכבים הרי אלו אסורים בהנאה וכו' מוכח דס"ל דשמואל אית ליה דנשתבר מאלה מותרת כר"ל דאל"כ מה בלאון אומרת לפיכך דוד"ק):

וראיתי להחוס' שכתבו וז"ל נראה לר"י כי שמואל דבוכר שברי עבודת כוכבים מותרים אית ליה נמי עבודת כוכבים שנתבאר מאלה מותרת ורשב"ל דקאמר עבודת כוכבים שנתבאר מאלה מותרת אית ליה נמי דמלא שברי עבודת כוכבים מותרין ותווייכו חד טעמא אית לכו וכן משמע בסמוך דר"י מוקי לרשב"ל דמתניתין דהמוצא שברי נלמים הרי אלו מותרים משום שברי עבודת כוכבים אסורים ומוכח מיה דעבודת כוכבים שנתבאר מאלה אסורה, עכ"ל. ודברי החוספות הללו הם תמוהים צעני דכתיב דמוכח וזו שהביאו יש להוכיח דרשב"ל דאית ליה דעבודת כוכבים דנשתבר מאלה מותרת ע"כ אית ליה דשברי עבודת כוכבים מותרים. אך אכתי אין להכריח מתן דמלא דס"ל דשברי עבודת כוכבים מותרין שיאמר דעבודת כוכבים דנשתבר מותרת דאפשר דס"ל דאסורה ואפ"ה שברי עבודת כוכבים מותרים משום דתלין דהעובד כוכבים שברה דנשתבר מאלה הו מתא דלא שכיחא וא"כ איך הכיחו החוס' מוכח וזו דשמואל ס"ל כרשב"ל. ואם קאמר דהחוספות לא בלו להכריח אלא דרשב"ל ס"ל כשמואל וזו הו דוק גדול צעני שברי תחלת דברייהם הו דשמואל ס"ל כרשב"ל ורשב"ל ס"ל כשמואל ובראיהם שכתבו איתו אלא דרשב"ל ס"ל כשמואל בלאון שדברי החוס' הללו לריבוי אללי תלמוד. (א"ה) וכבר הוקשה כן למחבר"ל בחדושו והניח דברי החוס' בנ"ע ועיין לחם חסדים (דף מ"א) שכתב דר"י יש לו הכרע מתלת טעמי יע"ש. ואין דבריו מוכיחים דאפילו את"ל דר"י שפיר קאמר וטעמו ומוקד עמו מ"מ בראיה דמיתתו לא מוכרע כלל. ודע דיותר מזה יש להקשות ע"ד מן כ"מ שכתב וז"ל ומשמע ליה דשמואל דברי שברי עבודת כוכבים ס"ל דעבודת כוכבים שנתבאר מאלה מותרת כר"ל ולא קו"ל כותיה ולא נימא דאפשר דמוצא שמואל בעבודת כוכבים שנתבאר מאלה אסורה ולא שרי אלא במוצא מושלכין דכיון דהושלך מוכח שביטולו דא"כ כי אותיות ר"י לרשב"ל דמתניתין דקדמי המוצא שברי אלילים מותרים הא שברי עבודת כוכבים אסורים לשיי ליה דשמי עכ"ל. וכבר עליו הפס"ח וז"ל איתו מוכן דכיון דשברי עבודת כוכבים אסורין כ"ס עבודת כוכבים שנתבאר מאלה ע"כ. ואולי אפשר ליישב דהנהגה א"ס אלו דון ולחלק בין שברי עבודת כוכבים לנשתבר מאלה יש דבר להקל ולהחמיר דאיכא למימר דדוקא נשתבר מותרת כיון דרואה העובד כוכבים שכתבו איתו דאית נפשה לא מלא אמר נבל בלבו מבוטלת היא תבטל אכל שברי עבודת כוכבים דודאי עבדום הו ספק א"ס שברי ישראל או עוד כוכבים ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואיכא למימר לאידך גיסא דשפי יש להכריח בשברי

הנהגות מיימוניות

בלקיהא בין בשאלה בין בכל ענין שהוא עובר משום לא תביא תועבה אל ביתך וטשום לא ירבך בידך מאומה ע"כ מ"ס. ולמכור ספרים פסולים או מעילים של עבודת כוכבים לעובד כוכבים אסור דאסור לסייע ידי עוברי עברה גם לא יכתוב על הפסולים אם לא ימחקם ולא יאמר רשומן ניכר משום דמכורם לא ימחקם ולא יכתוב דבר מצוה כגון טליתות משום דמאס וראיה מריש פרק חטאת מאימיה דשבור מלאכה וכו' ומפרק כל הצלמים מורי רבינו. ובשם רבינו יהודה חסיד שמעתי שאפילו אם מחק ספר פסול עד שאין רשומו ניכר אפילו הכי לא יכתוב עליו דברי תפלות והנהגות דאין קטיגור נעשה סניגור: [השורר השיגור על זה ולא נהירא דהא מוקי לה בגמרא בעומד על בסיסו בדפרישית כן כתב ס"ג לאוין סימן מ"ה]:

[ג] ספר המצות בתוך ההלכות למדנו שצריך ישראל ליוהר שלא יקח במשכון ולא ינהג ממשמישי עבודת כוכבים ונוייה כגון גביעים ומחתות ומעילים שלובשין בשעת עבודה אבל גרות של שעוה שמביאין דורון לעבודת כוכבים ומדליקין לפניהם אם משכנם כהני ביטול גדול מזה ששבו אין לזכר ישראל כתב רבינו יהודה בשם ר"י שמוחרין שאין לך אמת בממנות שלובשין בשעת עבודה פסק רש"ם בשם רש"י שנוי שלהן היא ולא של עבודת כוכבים ומותרין בלא ביטול ע"כ ס"ג. אבל רא"ם אסר גם המעילים שהן ליפות או לעשר בהן עבודת כוכבים וכתב יכרת ה' לאיש אשר יעשה. ועוד כתב שהמכנים ממשמי עבודת כוכבים כגון גביעים ומחתות וגביעים בתוך בין במשכון בין

עבר ומכר וכו' עד הרי הוא כמוה . מקבת ע"ז פ' רבי ישמעאל (דף נ"ד) :

כצד

שיד גבי טעמא כלל. אלא בשכתבו הראב"ד ז"ל על כוס שנמצא הוא שכתבו לפי הסוגיא אחר שם הדגסין בה בכרייתא פירש אחד מהן לרבוה ומרבוה לרבוה והיה לו לסופר לכתוב במקום שכתב שנים ושלשה שנים ושלשים וסוממין שנים ושלשים מעשה ולפי שלא הכין דעת הראב"ד ז"ל טעם בשמים שהן במקום ובלשון: ומוצאה חשוב להוכיח עיקר הדבר קצת אמרי אחת כי לשון ששט הסוגיא נדעת הראב"ד ז"ל דגרסין להדיא בכרייתא פירש אחד מהן לרבוה ומרבוה לרבוה דהיינו שנים ושלשים. אמנם

ז"ל עומד בשיטת ר"מ ז"ל ואם הראב"ד ז"ל מפרש בדרך אחרת הנהו דעתו ועוד דאשכחנא מרגינתא להדין פירושו דאי בלקא דעתך דוקא קהני ברייתא ומכבדא לרבוא דהיינו שלוש: אחי קרי לה פסקא פסקא דהיינו שפי' פסקיות דהא תלתא אינון ופסקא פסקא פסקא הוה ליה לברייתא למחמי ולכן העמיק יפה וכדברי ר"מ ז"ל והרואה לעמוד בעומקה של בלכא יצפון בתום פ' התעוררות: שאני אומר אחת העצות וכו'. פרק התעוררות (דף ע"ד): כתב הראב"ד ז"ל כל זו הסוגיא אינה וכו' דשמואל ורבי יסודה פליגי עליה דרב דס"ל הכי עכ"ל: ואני אומר אדרבא כל מה שפסק הוא כהלכה בזמן של עבודה כוכבים ופסקא פסקא כמו שכתבתי בסמוך דהא תלמודא מקשה מיניה להדיא ואשטריכו בולטו לניקים בה בזולה שמעתי. ורובא שאמר הראב"ד ז"ל אדרבא פסקא תלמודא חסיק לה הכי לדרב ואי משום

משום דשמואל דלמר הנה לעבודת כוכבים כו' הא איחיביה מספק עבודת כוכבים ואוקמה קתני וסבירא ליה כרבי יסודם בחדא ועליו בחדא. ור"מ ז"ל פסק הוה דרמוני בידן וחביות בלכות מאכלות אכורות ובלכות תרומות כל אחת כהלכה וכדכרינן אושעיא ומוסקא דשמשחין. ומה שכתב הראב"ד ז"ל דכר' אליעזר אוקימנא דהוה יחידא ורבנן פליגי עליו וזו כגירסת רש"י ז"ל וכר"א פסיק תלמודא סוף פ' כל הנלמים (דף מ"ט) לתרוייבו לישני וכן פסק בחוספות וכדן: האשרה בין שהיה עד כשאר דן. פ' כל הנלמים (דף מ"ח): אפרוחים שקנו כו'. עד שהרי האשרה כמו בסים. פרק אשה: ואני אומר כי אותה מסקא דהוה הוה פ"ג דמסכת מעילה וגם פרק כל הנלמים דורו לה עד ממקום אחר. פ"ג דמעילה: ברחב הראב"ד ז"ל דוקא שבינו ממקום אחר ע"כ: ואני אומר כי וקיטתה בזה אלמא

דעגודת כוכבים ששטצנרס אכורס וסופא דעגודת כוכבים מיירי דאלייט עזיס מעלמא ומש"ס שרו מעלמא דא"ק קסא אמאי יתיו ליסקליס מישקל וכמו שסקסס ר"ל דכשלמא באוקיממא דאפרוסיס ינחא דל ריבא דהקדס דאלימנר מנוסס משוס דר"י אפסר דס"ל דזיס מעילס גנידוליון וכמו שפסס רבינו דב"ס ינחא לזיס לאוקומי מנתינן דלא כהלכמא ומש"ס אוקמא לריבא דהקדס דאלייט מעלמא ואפ"ס אס כוכבים מיירי באפרוסיס וס"ל דעגודת כוכבים וסבסל דזיס שייך בנז"ג גנידוליון ומינחא סל שרו יס האלין וכמו שכתבו הווסוסות : ודע שכל מה שכתבנו הוא לפי סוגית הגמרא דמעיילא וקפי גירסת האלין כו'. בראשון של אדרס יתיו בנקס קס"ד כגון ששינרס ממנו עזיס וקנינח דסס וקניי יתיו מועלין כו'. ור' אבסו א"ר יוהנן מאי יתיו יתיו באפרוסיס, ע"כ. ופירש"י ור' אבסו א"ר יוהנן ואפ"ס לא תילק מינח ספרי עגודת כוכבים דכא דקניי יתיו בנקס דאאפרוסיס קא' לא אעזיס יוספס פירס לא שיעט ספרי שבכאן דקא' לכוזיס, דלא תילק מינח ספרי עגודת כוכבים עכ"ל. פירוש מעלמא אלא כהור רש"ל וסבסל לר' יוהנן שני קוטרות דאס דכדריי דמיירי דאלייט עזיס מיירי דאלייט מעלמא אמאי יתיו ליסקליס בידיס. לזיס בא רבי אבסו לתקן דלעולם דמיירי דאלייט

ורע דרש'י ז'ל בעמילה גורם כגירסתו כאן בעבודת כוכבים ד' ויחנן חירן דמתניתין מיירי בעשים דלחיות מעלמא וסבירא ר'י לדרביו ממאי דתנן גבי הקדש ולא מועלין אי אמרת בשלמא דמיירי בעשים דלחיות מעלמא יתירא דאין הכין ולא מועלין אלא לרש"ל דמוקי לה כדאיבער מנפסא אחאי אין מועלין ותיכר רש"ל משום דקא סבר דאין מעילה בגידולין. ומ"ש רש"י שם וליכא למירוק מהכא לעבודת כוכבים שנכתבה כו' דכרים כללו אין להם קשר עם מ"ש קודם. ונראה שם לשונות פסוקים וכן הוא עיקר הגירסא ור' אבהו מתתן דבאי יתיו לאו אקן עלמא מיירי דכיון דליבער

דאיסור וקרקע עולם דהיתר ואסיקא דזה וזה גורם מותר הילכך בין זימות החמה בין זימות הגשמים מותר לזרוע תחתיה ירקות וכן פסק ר"ף: ומ"ש לפיכך שדה וכו'. שם הריא גתא דלזדבלא בזבל דעבודת כוכבים ואסיקו דזה וזה גורם מותר: כתב הרמ"ך ומותר לזרוע תחתיה וכו'. הימא דהא חזין בגמרא דאפילו למ"ד זה וזה גורם מותר אסור לזרוע תחתיה זימות החמה דכחד גורם הוא והכי

ודבר מותר גורמין לו הרי זה מותר בכל מקום. לפיכך שדה שזבלה בזבל עבודת כוכבים מותר לזרוע אותה. ופרה שפטמה בכרשיני עבודת כוכבים תיאלל וכן כל כיוצא בזה: מן "בשר או יין או פירות שהכניסם להקריבם לעבודת כוכבים לא נאסרו בהנאה אף על פי שהכניסום לבית עבודת כוכבים עד שיקריבום לפניה. הקריבום לפניה נעשו תקרובת ואע"פ שחזרו והוציאום הרי אלו אסורין לעולם. וכל הנמצא בבית עבודת כוכבים אפילו מים ומלח אסור בהנאה מן התורה. והאוכל ממנו כל שהוא לוקה: מן המוצא כסות וכלים ומעות בראש עבודת כוכבים. אם מצאן דרך בזיון הרי אלו מותרין ואם מצאן דרך כבוד הרי אלו אסורין. כיצד מצא כים תלוי בצוארו. כסות מקופלת ומונחת על ראשו. כלי כפוי על ראשו הרי זה מותר מפני שהוא דרך בזיון וכן כל כיוצא בזה. מצא בראשו דבר שביצא בו קרב לגבי המזבח הרי זה אסור. במה דברים אמורים בזמן שמצאן חוץ למקום עבודתו אבל אם מצאו בפנים בין דרך כבוד בין דרך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי כל הנמצא בפנים אסור אפילו מים ומלח. ופעור ומרקולים כל הנמצא עמהן בין בפנים בין בחוץ אסור בהנאה. וכן אבני מרקולים

א טור י"ד סי' קלג:

אבן

המזבח אלא במלח בראש ושמע דלם מלח אלא כיון דלאו בראש הוא מותר היינו דוקא במלח הוה לקילקלין דהיינו מקום עבודה אלא בפנים מן הקילקלין אפי' מים ומלח שאין דרך נוי ולא דרך הקרבה דאין דרך להביאם לבדם בלי דבר אחר דמלח פשיטא שאינו קרב בפנים לבדו ומים שהיו מנסכים בהם לא היו באים לבדם אלא עם יסוך היין וכדמקן בפ' החליל שני ספלים של כסף היו שם אחד של מים ואחד של יין ואפילו הכי אסורים דכל שנמצא בפנים מן הקילקלין שהוא מקום עבודה ודאי שלא הכניסוהו שם אלא להקריב או להשמישם ואע"פ שצאן עליה דרך בזיון איכא למימר דאיינא אחרינא אחא ואחרינא הכא מ"ע מקרובת או השמישם הם ולא פרה ליסורא מנייהו דהכי וכיון דעממא משום הכי הוה משמע דאפילו לא נמצא בראש נמי אסור דכל שמכניסין למקום עבודה חיו אלא להקריב או להשמיש דידה ואחא רבי יוסי בר חנינא למימר דהא דשרא מתניין מלח הוה למקום עבודה כל שאינו מונח בראש אע"פ שהוא דבר הקרב ע"ג מזבח או שהוא מונח בראש אלא שהוא דרך בזיון היינו דוקא בשאר עבודת כוכבים דסחמין און מניחין חוץ למקום עבודה דבר מתקרבותם או השמישם אפי' מונחין עליה דרך כבוד אלא פטור ומרקולים מחוץ שעבודתה בדרך זלזול לא קפדי בהו שלא להקריב לכן או שלא להקריב דבר מתקרבותם או השמישן חוץ למקום עבודתו ולפיכך כל הנמצא עמהם כלומר אע"פ שאינו עליהן וכן הנמצא עליהן אפילו דרך בזיון אע"פ שהם חוץ למקום עבודתן אסור דחון למקום עבודה דהני כלפנים ממקום עבודה דאחריני דמי, כך נראה לי ליישב דברי רבינו:

כתב הרמ"ך מלח בראשו דבר שביצא בו קרב לגבי מזבח הרי זה אסור הימא דאפילו דבר שאין כיוצא בו קרב אסור כגון פרכילי ענבים ועפרות של שבלים ובלבד שיהא משחבר כדמקשין אלא עפרות של שבלים לאו כעין פנים איכא וכו' ומשני כגון שצנן מתחלה לכן. ואע"פ דלוינו כעין פנים ממש מ"מ משחבר לם עבודת כוכבים והוא כשיצר מקל לפניה דלמי לזביחה טפי. כהן עוד ופעור ומרקולים אסורין בהנאה תימא דהא מלח מעות אמרקולים קאי וכן פירש"י ואינו אסור כיון שאינו של נוי ואינו כעין פנים מיהו אי הוה כעין פנים או דבר של נוי מיתסר אפילו בחוץ למרקולים דכפנים דמי ומיתסר אפילו חוץ של נוי אי הוה כעין פנים משא"כ בשאר עבודת כוכבים דחון לקילקלין דבר שאינו של נוי מותר אפילו כעין פנים ודבר הזה כבוד דלי כעין פנים אפילו בחוץ מיתסר כבולו ונריך עיון וישב הדעת בפירוש כל זה: וכן אבני מרקולים וכו' משנה שם (מ"ט כ') ופסק כהנמים דאמרי גבי אבני מרקולים חת שהוא נראה עמו אסור: עבודת

משנה למלך

דאיסור מגופה דאשרה הון עממו אסור בהנאה אלא מאי יתיו יתיו באשרוהו והשתא ליכא למילף מהכא לעבודת כוכבים שנתכרה מאליה ולא קשיא לר' יוחנן: ור"ע סהתום' כאן עבודת כוכבים ס"ל דמאי דאמרינן יתיו בקנה הוא למעט דלא לישקליה בידים. ונראה דדלוי לגיטתם דגרבי במעילה ס"ל מהכא דאי ס"ל דאיייתו עושים מעמלא אמאי יתיו בקנה לישקליה מישקל. הרי דס"ל לתלמודא דאמרו יתיו בקנה מיעט דלא לישקליה מישקל. אך רש"י ס"ל דאמרו יתיו בקנה לא מיעט אלא בלא יעלה באילן אלא למשקליה בידים שרי: ודורא דדברי רש"י שם במעילה יראה אף לא גרים איזו בגירסת הסופות דאמאי יתיו בקנה למשקליה מישקל ומשום הכי ס"ל דליחא להאי דיוקא אלא אף למשקליה שרי. ולא אחא מתניין דיתיו אלא למעט בלא יעלה באילן. ורואיתו להתוספות שכתבו בטעמא דמלחא שלא יעלנו בידו כדי שלא יאמרו עכשו הוא שובן מן האשרה ע"כ. אך במעילה כתב דטעמא דלא יעלם בידו הוא דלמא אחי למישקל מגוף האשרה. ונראה שדברי התוספות הם מכוונים למה דקדק בהם הוה דהתם במעילה שבה רש"ל לומר דבשלמא לדידיה דמייירי דאחרינא מגופה יוחא דלא לישקליה בידים אלא לר' יוחנן דמוקי לה בדאיייתו עושים מעמלא קשה דאמאי לא התירו לו ליעלם בידו וכו' אי טעמא דלא לישקליה בידו הוא משום שמה יאמרו עכשו הוא שובן מן האשרה מה הקשה רש"ל לר' ה' הא לר' יוחנן נמי יוחא דלא יעלם בידו משום שמה יאמרו. אלא ודאי דרש"ל הוא ס"ל דטעם הגזירה הוא דלמא אחי למישקל מגוף האשרה ולפי זה יוחא דהקשה לר' יוחנן דבשלמא לרש"ל יוחא דשייך גזרה דהא אותם עושים המחוברים דומים לקיים שגברו ושייך למיגור הא חטו הא. אך לר' יוחנן דמוקי לה בדאיייתו עושים מעמלא א"כ לא דמו עושים של הקנים לעושים המחוברים ולא שייך למיגור הא חטו הא. אך כהן עבודת כוכבים דקיימו אליבא דר' יוחנן דמוקי למתניתין בדאיייתו עושים מעמלא ולא ראונו שהקשה רש"ל דא"כ אמאי יתיו בקנה לישקליה מישקל מ"ש' אסור לומר דטעם הגזירה הוא שמה יאמרו מן האשרה הוא שובן ולפי טעם זה שייך גזרה זו אף בעושים דאיייתו מעמלא ומש"ס פירשו החס' כאן עבודת כוכבים דטעם הגזירה הוא מפני הרואים ולפי טעם זה יוחא לר' ע. ובה דמעילה לא תירלו דר' יוחנן ס"ל דטעם הגזירה הוא מפני הרואים ומש"ס אף בעושים דאיייתו מעמלא יתיו בקנה ולא יעלם בידו. י"ל דהר"ז דאי לא הוה קשיא ליה לר' יוחנן כי אם קשיא זו היו מתקנים אותם כמו שכתבנו דטעמא דגזירה הוא מפני הרואים אף כיון דמלגד קושיא זו אחי קשה דמאי שח הקדש דאין נהניו וגבי עבודת כוכבים שרי מש"ס הולך ר' אבהו לומר דמאי יתיו יתיו באשרוהו. אך הכוונא דעבודת כוכבים ס"ל דלא קשיא מידי לר' יוחנן משום דלעולם דמייירי בדאיייתו עושים מעמלא ודוקא בהקדש אסור דלמא אחי להתהניו מאלין גופיה אלא גבי עבודת כוכבים אין ליגזור משום דבידיו אינשי מיניה ולקושיא האחרת דאמאי לא יעלם בידו ס"ל דטעמא הוא מפני הרואים ולפי טעם זה שייך גזרה זו אף בעושים דאיייתו מעמלא כדבר האמור:

עבודת

מגדל עוז

בשר או יין וכו' עד כל שהוא לוקה. פק און מעמידין (דף ל"ב) ופקר בתרא דמכות (דף כ"ב): המוצא כסות עד ונבלד שלא יתן שער. ריש פ' ר' ישמעאל (דף כ"א):

לחם משנה

מן בשר או יין וכו'. שם (דף כ"ט) בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור מפני שהוא זבחי מחים ובגמרא (דף ל"ב) והיוצא אסור וכו' מ"ס אי אפשר לזכור הקרובת מני ר' יהודה בן בחירא הוא דחניא ר' יהודה בן בחירא אומר מנין להקריב עבודת כוכבים שמעמא צהאל שנתאר וינמדו לבשל פטור ויאלכו זבחי מחים מה מתעמא צהאל אף הקרובת עבודת כוכבים מעמא צהאל ע"כ. ואם תאמר א"כ רבינו איך פסק כהן מתניתין והא בגמרא אוקמה כר' יהודה בן בחירא ולית הלכתא כותיה. וי"ל דהוא ז"ל מפרש כפירוש ר"ת דמאי דקאמר מני משום דהדר תני הרי הוא כזבחי מחים דמשמע דמעמא צהאל אכל לענין איסור אכילה והנאה דמשמע קרא לא פליגי רבין עליה דרבין מודו דאסור בהנאה ולהכי פסק הכי:

מן המוצא כסות וכלים וכו'. שם בפרק רבי ישמעאל (דף כ"א ע"ב) מלח בראשו מעות כסות וכלים הרי אלו מותרים פרכילי ענבים וכו' וכל דבר שביצא בו קרב לגבי מזבח אסור. ובגמרא אמר רב חסי בר חייה כל שהוא לפנים מן הקילקלין אסור ומלח אסור חוץ לקילקלין דבר של נוי אסור שאינו של נוי מותר אמר רבי יוסי בר חנינא נקטינן און קילקלין וכו' ולכאורה נראה לפרש דפרכילי ענבים לא קאי אמלח בראשו אלא אפילו מלח אלא ועל דא קאמר רב חסי דכי קאמר מחיתין דקרב לגבי מזבח אסור ואפילו שהוא דרך בזיון דומיא דרישא היינו לפנים מן הקילקלין וי"ל אפילו מים ומלח כלומר שהוא דבר הקרב לגבי מזבח ואינו נוי אלא חוץ לקילקלין אפילו קרב לגבי מזבח של נוי אסור שאינו של נוי מותר. ורבינו כתב שהון הקילקלין אפילו שאינו קרב לגבי מזבח. ולדידיה קשה מאי דאמרו בגמרא אפילו מים ומלח דמשמע דומיא דהני דהוי קרב לגבי המזבח. ועוד נראה דהוא ז"ל מפרש פרכילי ענבים דקאי ארישא והטעם משום

הגהות מיימוניות

○ [כתב הטור סי' קל"ט שהכבדות שנותנין לכומרים מותרין שאינן לצורך עבודת כוכבים רק חק הכומרים הם והתיבות של שעוה שנותנין לפניה מותרות דלאו נוי הן ולא תקרובת ע"כ וכן משמע מדברי הסמ"ג:]

ואפשר לומר דרוקא הנהא ממון הוא דלמרינ דמהנה שרי לבומרים דלף הסבומרים עושים מאהא הנהא נוי עבודת כוכבים מ"מ שרי שאין אנו מהנים אלא לבומרים וסב עושים את חקס ובההיא דלמרינ הנהא עמאן שאני וכדנענין למימר לקמן אכל במחויק עובד לבומרים עסם האיבור הוא משום דכיון דמחויק לסס עובד והמרחן הוא של עבודת כוכבים חשיב חלוו מקלס מעלת ירלתס ובפיעת היכא דהעבודת כוכבים היא בחור המרחן ובסכרת תוסס' ובוה לכ"ע אבור ולף אלינא דר"ל דכ"ל דמהנה שרי אף לעבודת כוכבים הכא אסור משום דהנהא זו דלמחויק עובד היא שמתגלת ירלתס בעיני כלל ומשום הכי אכרינ דלדס חשוב אף שאינו מחויק עובד אבור לני מהמעלה במס שרותן כה דלס חשוב חשיב חלוו הים מחויק עובד, ומ"מ עדיין קשה קלס לוס מיה' תוסס' הנהא דכ"ה וכי נעשה מרחן נוי לעבודת כוכבים מאי הוי כ' הסקסס ר"י לפרש' שרי לא הים מקשה אורו הגמון אלא מפני שהיה נהנה מן העבודת כוכבים אפילו אינו

השומע (דף מ'): בתב הראב"ד ז"ל אינו כן כו' לעמודים קא מכיון עכ"ל: ואומר אני הראב"ד ז"ל הולך בשמיעה פ' ר' ישמעאל אבל אלו עומדים על שיטת ר"מ ז"ל שזה הסכימו רבננו כעלי הכוס' ז"ל סוף השומע ופירשו מימרח דר"ג וכו' עמ"ס וכו' יצחק דאמרי אין אדם אומר

